

דף מה.

עין משפט ב.

או"ח סימן תרם ענין א

א. נוהגים לשים ס"ת על התיבה ולהקיפה ^ע פעם אחת בכל יום מששת ימי החג ^פ, וביום השביעי שהוא יום הושענא רבה מקיפים אותה שבעה פעמים, זכר למקדש ^צ שהיו מקיפין המזבח, וההקפות לצד ימין. הגה: ומוציאים ז' ס"ת על התיבה ביום השביעי, ויש מקומות שמוציאים כל ס"ת שבהיכל.

או"ח סימן תרסד ענין א

א. ביום שביעי שהוא יום הושענא רבה ^ק נוהגים להרכות במזמורים

ע. ^ו כיון שהס"ת היא כולה שמותיו יתברך ע"כ מקיפין אותה לומר אנו ליה ועינינו ליה. ב"ח.

והרמב"ם בפ"ז מהלכות לולב לא הזכיר מנהג זה להעלות ס"ת לתיבה רק כתב להניח תיבה, גם בשער הכוונות לא הזכיר ס"ת רק תיבה שזה רומז למלכות הנקראת מזבח. וכ"כ בבן א"ח פ' האזינו אות ט"ו דאין הנחת ס"ת מעכבת כי העיקר לפי הסוד היא התיבה, וחולה יניח כסא בביתו וישים ספר תנ"ך ויקיף כדי שלא לבטל המצוה.

פ. שע"י הנענועים נמשך אור פנימי, וע"י ההקפה של התיבה נמשך אור מקיף כמ"ש בשער הכוונות. וזמן הקפת התיבה בשער הכוונות כתב דאחר נטילת הלולב בברכה ונענועיו בהלל אז עושין ההקפות, וכ"כ בספר פרי עץ חיים שער כ"ט פ"ג, ועיין שם בהגהות הצמח הטעם ע"פ הסוד.

ו. וכ"כ מהר"ם גלאנטי בס' קרבן חגיגה סי' פ"ו דבירושלים נוהגים לעשות ההקפות מיד אחר ההלל, וכ"כ החיד"א ומנהג חסידי בית אל, ומשמע משער הכוונות דאין אומרים קדיש תתקבל אחר הלל אלא אחר ההקפות, וכך מנהג בית אל. כה"ח אות ד'. מי שיש לו לולב בידו ואינו מקיף התיבה לא טוב הוא עושה. שם אות ה'. ו. גם אוחז הס"ת בתיבה לא יבטל ההקפה כי היא עיקר. כה"ח אות ו'.

צ. סוכה מ"ה ע"א, ועיין בכה"ח אות ז'.

ק. ^ו שהוא יום כ"א בתשרי שאמר לו הקב"ה לאברהם אם אין כפרה לבניך בר"ה יהיה להם ביוה"כ ואם לאו יהיה להם בהושענא רבה, ומיום ר"ח אלול תחילת הסליחות עד יום שביעי של סוכות הוא הנ"א יום של סיום התחנונים.

ו. ^ו וטעם ג' זמנים אלו כי בר"ה נכתבין ובעילת יום הכיפורים נחתמין ובליל הושענא רבה נחתמין פעם שניה בסוד חותם החיצון, שביום זה ניתנים במלכות ה' גבורות ואז העולם נדון, ועיין בשער הכוונות דף ק"ב ע"ג.

ו. ^ו ע"כ צריך להיות ער כל הלילה כי בו נדונים כל הנבראים. וסדר הלימוד כך הוא, בחצי הראשון של הלילה צריך לקרוא ספר דברים כולו וזה נקרא משנה תורה, ואח"כ תעסוק בסתרי תורה ולא בדבר אחר אם תרצה. ואומרים תהילים כולו. ואין אומרים י"ג מידות

כמו ביו"ט ר.

הגה: ואין אומרים נשמת כל חי, ואומרים מזמור לתודה, ואומרים אין כמוך ושמע ישראל כמו ביו"ט ש ואומרים קדיש שלאחר תפלת מוסף בניגון יו"ט.

ואין רגילים לעשות מלאכה של חול עד אחר יציאה מביהכנ"ס.

הגה: כתבו הראשונים ז"ל שיש סימן בצל הלכנה בליל הוש"ר מה שיקרה לו או לקרובו באותה שנה ת, ויש מי שכתב שאין לדקדק בזה כדי שלא יתרע מזלו, וגם רבים אינם מבינים הענין על בוריו, ויותר טוב להיות תמים ולא לחקור עתידות.

א. ב. מרבים יותר בנרות בליל הושענא רבה כמו ביוה"כ לפי שבחג נידונים על המים, והכל הולך אחר החתום.

הגה: המדקדקים נוהגים לטבול א קודם עלות השחר כמו בערב יוה"כ, ויש נוהגים ללבוש הקיטל.

א. ג. מקיפים את התיבה ז' פעמים זכר למקדש ומרבים תחנונים על המים, ונוהגים להתיר אגודתו של הלולב.

בליל וביום הושענא רבה. כה"ח אות ג'. מי שיש לו מת בתוך החג התירו רבני ירושלים שיוכל לקרוא סדר התיקון בליל הוש"ר. כה"ח אות ו'.

ר. ומתפללין בהתלהבות גם כדי שלא תתגבר עליו השינה. ומנהג חסידי בית אל ע"פ דברי האר"י ז"ל שאין מוסיפין שום דבר בסדר התפלה יותר משאר ימי חוה"מ רק באמירת הושענות וסדר ההקפות.

ש. היינו לפני קריאת התורה כמו ביו"ט. ת. מ"מ אם האדם ישוב עד שמיני עצרת חוזרים ולוקחים אותם פתקים שנמסרו לשלוחים.

א. ולענין הזיוג בליל הו"ר אין ראוי מפני שהוא ליל החתום. כה"ח אות כ"א. ונכון לטבול בערב הו"ר כדי שילמד ג"כ בקדושה ובטהרה. מ"ב אות ח'.

דף מה:

עין משפט א.

או"ה סימן תכט סעיף ב

ב. אין נופלין על פניהם בנפילת אפים בכל חודש ניסן^ב, ואין אומרים צדקתך^ג במנחה בשבת, ואין מספידין^ד בו ואין מתענין בו בצבור^ה אבל הבכורות מתענין בו בערב פסח.

הגה: כמ"כ אין אומרים צידוק הדין^ו בכל חודש ניסן, ונהגו שאין מתענין בו

ב. משום ששנים עשר נשיאים הקריבו בשנים עשר ימים, וכל ימי הקרבן היו יו"ט, ואסרו חג שלהם ביום י"ג, וערב פסח, וימי הפסח, ואסרו חג הרי יצא רוב החודש בקדושה ע"כ עושין כולו קודש. מ"ב אות ז'. וכן אמרו שלעתיד לבא המקדש יבנה בניסן והוא בפ' בתרא דמסכת סופרים והביאו הב"י.

ובספר מעשה רוקח על המשניות בריש מסכת פסחים כתב, דלעתיד לבא יהיה החינוך אחר הפסח שיבנה ביו"ט ואין מערבין שמחה בשמחה, וע"כ יהיה החינוך אחר יו"ט ז' ימים עד אחר כלות חודש ניסן ולפיכך אין מתענין עד שיעבור ניסן לזכר המקדש דלעתיד. כה"ח אות כ"א.

וכתב בכף החיים אות כ"ב דטוב לקרות בכל יום פ' הנשיא של אותו יום כי כל נשיא ונשיא היה לו סודות גדולים אשר המשיכו שפע הרוחניות כל אחד לשבטו לכל ימי עולם, ובקריאת הפרשה הוא מעורר קדושת היום, וביום י"ג בניסן קוראין בפ' בהעלותך עד כן עשה את המנורה והוא כנגד שבט לוי, כ"כ בשם השל"ה, ע"ש. עוד כתב שם בכה"ח אות כ"ג דטוב לתת ג' פרוטות לצדקה אחר סדר קריאת פ' הנשיא בעד מנוחת אביו ואמו או שאר קרובים, או בעד כל נפשות מתי ישראל, ויזכה עי"ז להעלותם אפי' לעומדים בגלגול בהמה או צומח, ע"ש.

ג. ואין מזכירין בו נשמות, ולא צידוק הדין וכן בערב שבת וערב יו"ט אחר חצות אין אומרים, אבל בערב ר"ח וערב חנוכה אחר חצות אומרים צדוק הדין. ובכף החיים הביא לגבי הזכרת נשמות והשכבה שיש אומרים אותם גם בערב פסח שחל בשבת וכל אחד ומנהגו. כה"ח אות כ"ד.

ד. וכל זה מצד מנהג אבל לענין דינא דגמ' מוכח דמותר להתענות וגם להספיד. כה"ח אות כ"ו.

ורק חכם בפניו שעדיין לא נקבר מספידין. כה"ח אות ל"ג.

ה. משמע דתענית יחיד מותר וכ"ש בב"י, אבל הרמ"א כתב שאין מתענין בו כלל. ומה שנוהגין להתענות בה"ב אחר פסח וסוכות אין להתענות אלא אחר שיעבור כל חודש ניסן ותשרי. כה"ח אות כ"ח. וכדלקמן בסימן תצ"ב.

ו. הרמ"א לשיטתיה בסי' ת"כ סעיף ב' דאין אומרים צדוק הדין בר"ח וה"ה בכל יום שאין אומרים תחנון, אבל לדעת מר"ן שם דאפי' בר"ח אומרים אותו ה"ה הכא. וגדולה מזו פסק ביור"ד סי' ת"א סעיף ו' דאפי' בחוה"מ אומרים אותו וכן ביו"ט שני של גלויות, וכ"ש דאומרים אותו בכל חודש ניסן. וכתב הכה"ח באות ל' דכל מקום ומנהגו אבל באין מנהג ידוע שב ואל תעשה עדיף.

כלל אפי' תענית יחיד אפי' ביום שמת לו אביו או אמו^ז, חוץ מתענית חלום^ח שמתענין בו.

הגה: בערב פסח ויו"ט אין אומרים מזמור לתודה^ט, וא-ל ארך אפים, ולא למנצח מזמור לדוד יענך ה' ביום צרה^י.

הגה: נוהגים להרבות קצת באכילה ושתייה ביום אסרו חג^י.

עין משפט ב. אור"ח סימן תרנא פ"ב

ב. ד. יטול האגודה בידו הימנית^ל ראשיהם למעלה כדרך גידולן, והאתרוג ביד שמאל.

אור"ח סימן תרנא פ"ב

ט. יא. הנענוע הוא שמוליך ידו כנגדו וינענע שם^מ ג"פ בהולכה והובאה, ואח"כ מטה ידו לצד אחר ועושה כן, וכן לכל צד מד' צדדים ומטה

ז. והב"ח והשל"ה כתבו דאחר אסרו חג יש להתענות יום שמת בו אביו ואמו וה"ה בער"ח, והט"ז בס"ק ג' חולק בזה.

ח. דהרי אפי' בשבת מתענים כמ"ש בסי' רפ"ח סעיף ד'. מ"מ אם התענה א"צ תענית לתעניתו. כה"ח אות ל"ח.

ט. ושלחמי תודה היו חמץ, ואפי' בערב פסח אסור להקריבם שיבואו לידי נותר, כ"כ המג"א ס"ק ז'. מ"מ יש מקומות שנהגו לאומרו. כה"ח אות ל"ט. וכתב הב"י בסימן רפ"א שמזמור זה נתקן לשם הודאה, ועפ"י כתבו הפוסקים לאומרו תמיד.

י. ובדרשות מהרי"ל כתב לומר למנצח יענך ה' ביום צרה וזה מנהג אשכנז, אבל מנהג בני ספרד שאין לאומרו, וכן אין אומרים תפלה לדוד בכל יום שאין אומרים תחנון. כה"ח אות מ'.

י. אם צריכים להטיל חרם או שבועה נוהגים להמתין עד שיעבור חודש תשרי או ניסן. כה"ח אות מ"ג.

כ. ואמרו בגמ' סוכה מ"ה ע"ב דכל העושה אסרו חג באכילה ושתייה מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן. ובב"י משמע דדוקא באסרו חג של שבועות אסור להתענות אבל באסרו חג אחר מותר, מ"מ המנהג שאין מתענים בכל אסרו חג, וכן חתן וכלה אין מתענים בהם. כה"ח אות מ"ה.

ל. כיון שהאגודה הם ג' מצות והאתרוג מצוה אחת. מגמ' סוכה ל"ז ע"ב, ואם נטל שניהם בידו אחת כתב הב"י בשם האו"ח דלא יצא, אבל הט"ז בס"ק י"ד חולק, אך מדברי הרמב"ם בפ"ז מהלכות לולב הלכה ט' מבואר דיצא, וכיון שיש בזה מחלוקת יש לחזור וליטלו בתיקונו בלא ברכה. כה"ח אות ל"ג.

מ. והמנהג הנכון הוא מה שנהגו העולם ע"פ דברי האר"י ז"ל לעשות ג' הולכות וג' הובאות לכל רוח דוקא. כה"ח אות צ"ג.

ומעלה.

הגה: ומכסכס העלין ב' בכל נענוע.

הגה: וההולכה והובאה היא עצמה הנענוע כי מוליך ומביא ג"פ ל כל רוח, וכשמנענע למטה הופכו למטה ונקרא דרך גידולן כיון שמחזיק אותן בידו דרך גידולן.
ויש מדקדקין שלא להפך הלולב כשמנענעין למטה, והמנהג כסברא ראשונה ע.

עין משפט ד. או"ח סימן תרלט פ"א

א. מצות סוכה שיהיה אוכל וישן ב' ודר בסוכה כל שבעת הימים בין ביום בין בלילה כדרך שהוא דר בביתו ג' בשאר כל ימות השנה.

- ג. והעושים בכח עד שהלולב נשבר עייז הוא טעות רק יעשה בנחת. מ"ב אות מ"ג.
- ד. ודעת הרמ"א לחלוק על השו"ע ודעתו כמו שכתב בד"מ אות ח' שיוליך ויביא ג' פעמים בכל צד. ביאורי הגר"א.
- ה. והט"ז בס"ק י"ב כתב דיותר טוב שלא יהפוך אותו למטה רק ישפיל אותו כדרך גדילתו וכדעת מר"ן. מ"ב אות מ"ו. וכך היא לפי דברי האר"י ז"ל.
- ו. ממשנה סוכה כ"ט, ומה שמברכים על מצות סוכה בכל פעם ואילו באכילת מצה רק בלילה הראשונה משום דמצות אכילת מצה רק בלילה הראשון, דכתיב בערב תאכלו מצות, אבל בסוכה כל שעה שיושב בה מקיים מצות עשה דבסוכות תשבו שבעת ימים.
- ז. ובשינה אין מברכין לישיב בסוכה משום שמא לא ישן ותהיה ברכה לבטלה, כ"כ הרא"ש בפ' בתרא דסוכה, ופ"ק דברכות. או הברכה שמברך לישיב בסוכה באכילה פוטר גם השינה, כ"כ הטור בשם ר"ת, וע"כ כשמברך לישיב יכוון לפטור כל הישיבה ביום והשינה עד הסעודה הבאה.
- ח. והרמ"א הוסיף דלא רק אוכל ושותה אלא ישן ומטייל, והרוצה לדבר דבר תורה עם חבירו ילך לסוכה אם אפשר כ"כ הד"מ בשם המהרי"ל. ט"ז ס"ק א'.
- ט. והשל"ה כתב שמנהג מורו שלא לדבר בסוכה אלא בדברי תורה, וכ"ש שלא לדבר דברים בטלים שזה אסור גם מחוץ לסוכה.
- י. וצריך לשבת בסוכה באימה וביראה בבושה ובענוה, ולא יכניס לתוכה עכו"ם שהסוכה היא צלה דמהמנותא, ועכו"ם אין לו אמונה ואז בורחת הקדושה ואז האושפיזין מקללים קללות נמרצות. כה"ח אות ו'.
- יא. שנאמר תשבו שבעת ימים ותשבו פירושו תדורו, כלומר שיהיה עיקר ישיבתו בסוכה וידור בה, כדרך שהוא דר בביתו כל השנה. לבוש. ועיי' בכה"ח או ח' מ"ש בשם הזוהר פ' אמור.
- יב. ויש מדליקין נר אחד בכל לילה לכל האושפיזין, ויש מדליקין ז' נרות כנגד ז' האושפיזין בכל לילה. והדלקת נר זה בסוכה לכבוד האושפיזין האיש קודם לאשה, וטוב

א. ב. כל שבעת הימים אדם עושה את ביתו עראי וסוכתו קבע, כיצד כלים הנאים והמצעות הנאות בסוכה וכלי שתיה וכוסות בסוכה, אבל כלי אכילה כגון סירים וקערות מחוץ לסוכה ^ק. המנורה תהיה בסוכה ^ר, ואם היתה סוכה קטנה ^ש מניחה מחוץ לסוכה.

הגה: אל יעשה שום תשמיש בזוי ^ה בסוכה כדי שלא יהיו מצוות בזויות עליו.

או"ח סימן תרנה סעיף א

א. מן התורה אין מצות לולב חוץ למקדש אלא ביום ראשון ^א, וחכמים תקנו שיהיה ניטל בכל מקום כל שבעה.

או"ח סימן תרמב סעיף א

א. ביום שני מברך על נטילת לולב וכן בכל שאר הימים.

שידליקו שניהם ביחד. כה"ח אות ט'.

ו ויזהר האדם לשמח העניים ואם אפשר שיבואו על שולחנו כי זה חלק האושפיזין, ועל כל לילה יאמר שזה לכבוד אושפיזין שלו.

ויש ענין להשאיר מפה יפה מכסה השולחן גם בלילה בסוכה כדי להמשיך עליו ברכה מברכת שבת ויו"ט.

ו והאר"י ז"ל היה מניח על השלחן ג"כ כוס של ברכת המזון וכו' כמה טיפות יין וגם פתיית לחם. כה"ח אות י"א.

ו כתב מהר"י שהמקיים מצות סוכה כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, וסוכה דומה בבנינה לאות בי"ת והעולם דומה לבי"ת והתורה מתחילה באות בי"ת, והשוהה בסוכה בכל רגע מקיים מ"ע.

ו ובשם הגר"א נמצא כתוב שמותר לישן בסוכה יחידי ושומר מצוה לא ידע דבר רע, ע"ד שלוחי מצוה אינם ניזוקין.

ק. ו אם הכניס כלים מאוסים לסוכה י"א דפסולה מדרבנן כל זמן שהם בתוכה ואין מברכים לישב בסוכה עד שיוציאם. כה"ח אות ט"ז. ולדעת השו"ע בין קדרה בין קערה לפני האכילה מותרים, ואחר האכילה אסורים. והמ"א בס"ק ג' כתב דהעולם נהגו לאסור קדרה גם קודם אכילה. מ"ב אות ה'.

ר. ולאחר שכבה מחוץ לסוכה. בן איש חי פ' האזינו אות ט'.

ש. שהמנורה ממעטת בשיעורה, וגם יש חשש שתשרף. מ"א ס"ק ב'. מ"ב אות ח'.

ת. כגון שטיפת הקערות והקדירות. מ"ב אות ט'.

א סוכה מ"א, ור"ה דף ל', דכתיב "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים" והיינו במקדש, אבל בשאר א"י יום ראשון בלבד חייב דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון, וחכמים תקנו ז' ימים זכר למקדש. גמ' בסוכה שם.